

P. N. 1914

Fig. 1. Lidemark. Ydre, set fra Syd.

LIDEMARK KIRKE

BJEVERSKOV HERRED

Kirken ydede Gæsteri til Lensmanden paa Tryggevælde 1595—96[1]. Fra Kronen blev Kirken overdraget[2] til Caspar Schøller til Lellinge og Spanager 8. Nov. 1681, og kom siden med dette Gods (1720) under Vallø, hvorfra den overgik til Selveje 1. Jan. 1911.

Lidemarksgaard, Syd for Kirken, var en Adelsgaard, der fra o. 1480 ejedes af Slægten Godske (Bjelke). Ved Kongebrev af 28. Dec. 1641 fik Jomfru Elisabeth Godske Tilladelse til at faa Sakristiet mod at give noget til Kirken[3], og ved Fundats af 25. Juli 1650 gav hun og Søsteren Karen en Gaard til Kapellets og Begravelsens Vedligeholdelse. I Præsteindberetningen 1759 er dette blevet til, at tre Frøkener eller Jomfruer fra Lidemarksgaard har ladet Sakristiet bygge til deres Begravelsessted; deres Kister er efter Hr. Sidenborgs Tid (Præst 1719—55) nedsat i Jorden.

Kirken ligger nordligst i Kirkebyen paa en ret høj Bakke. Af Kirkegaardens Hegnsmure er den vestre, med fire Portpiller, den ældste, men dog af smaa Mursten (o. 1800—50).

Bygningen, der er romansk, med Apsis, har tre sengotiske Tilbygninger, Taarn, Vaabenhus og Sakristi.

Den romanske Kirke: Apsis, Kor og Skib, er opført af raa, tildels kløvet

Kamp, blandet med Kridtkvadre, der er brugte baade i Bælteskifter, i Hjørner, Karme, Buestik m. m.; kvaderrillede Fuger er synlige bag Vaabenhustaget. Den flade *Apsis* har ujævnt fremspringende Sokkel, plump, o. 15 cm udhængende, retkantet Gesims og lavtsiddende Østvindue. *Koret,* hvis Taggavl nu er nedtaget og afvalmet, har et af Sakristiet lukket Nordvindue, muret af Kridtsten i Murflade af vekslende Kampe- og Kridtstensskifter. *Skibet,* hvis Murhøjde er o. 5 m, har i Modsætning til Koret synlig Kampestenssyld. I hver af Flankemurene maa der have været to Vinduer, men kun et Sydvindue skimtes bag Vaabenhustaget. Af den tilmurede Norddør ses Karmene, men Buestikket er bortskaaret af et nyt Vindue. I Taarnet staar den oprindelige Vestgavl, af uensartede, grovt huggede Kridtstenskvadre, med glatte Gavllinjer uden særlig Afdækning; kun øverste Top mangler. I det *Indre* er Apsishvælvet med den ret høje Apsisbue bevaret. Skibets Vægge, der for en Del er af Kridtkvadre, har før Hvælvenes Indbygning haft grov Puds, som dækkes af et glittet Mørtellag med Hvidtning. Bjælkerne maa have ligget ovenpaa Murværket; i oprindelig Bjælkehøjde er der paa Gavlene raa Kampesten. I Triumfgavlen findes en oprindelig, 65 cm bred, firkantet Loftsdør, overdækket med meterlange Egebjælker.

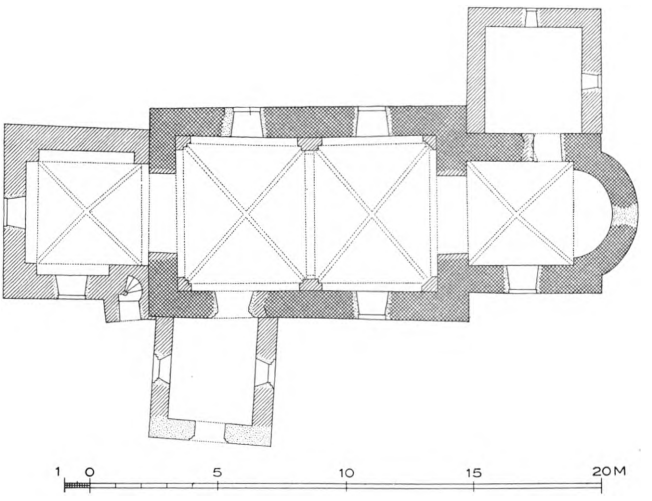

Fig. 2. Lidemark. Plan. 1 : 300. Maalt af A. J. Mark-Nielsen 1928 (C. G. Schultz 1931).

Ændringer og Tilføjelser, overvejende af Munkesten, fra o. 1500. Sentmiddelalderlige er Gesimserne, Triumfgavlens Kamtakker og Skibets indbyggede Krydshvælv, der har spidse Skjoldbuer, fladspændte Gjordbuer og Halvstensribber (ingen Overribber). Fra 1600'erne stammer derimod Korhvælvet, af smaa Sten (23—24 cm), med Halvstensribber. Korbuen er spids. I Overensstemmelse med Hvælvenes Tilstand er kun Skibets Tagværk sentmiddelalderligt, med Krydsbaand, af hvilke dog blot et enkelt Sæt er bevaret (Huljerns-Stregnumre).

Vaabenhuset er vistnok den ældste af Kirkens Tilbygninger, men det er saa stærkt ombygget i ny Tid, at det af gamle Enkeltheder kun har bevaret Rester af en svagt fremtrædende Trappefrise under Gesimsen.

Sakristiet paa Korets Nordside har Bloktandgesims og kamtakket Gavl med

syv Højblændinger, der er afsluttede med Trappestik. Over det nye Østvindue ses Rester af en Spidsbue.

Taarnets Mure, hvis Syldsten delvis er rejste paa Højkant, har mellem de brede Munkesten (fem Skifter: 57—58 cm) iblandet Kridtkvadre. Nederst er Materialerne ordnede i vekslende Bælter; midtvejs dominerer Kridtstenen, øverst Munkestenen. Taarnbuen er spids; Taarnrummet har store Vægblændinger, hvis svagt spidsende Buer hviler paa dobbelt retkantede Udkragninger, og dækkes af et højtsiddende Hvælv med Halvstensribber og buklede Kapper (lette Overribber med Rest af Tværsten). Over det moderne Vestvindue spores et ældre Stik. I det samtidige Trappehus er Vindeltrappens Spindel af Kridtsten. I Mellemstokværkets Kridtstensvægge ses mange indridsede Bomærker og Aarstal, det ældste: »Jacob kom 1550«. Klokkestokværkets spidsbuede, falsede Glamhuller er parvis grupperede. De nitakkede Gavle har otte Blændinger med Trappestik, nogle tvillingdelte, de midterste brudte af en Cirkel. Taarntagværket, af spinkelt, kroget Træ med Dragerstol, er oprindeligt (forvitrede Stregnumre).

Muligvis er det ovennævnte Korhvælv bygget 1692. Ifølge Præsteindberetningen 1755 var der over Altertavlen malet C 5, 1692 og nedenunder et Brudstykke af et latinsk Skriftsted (Ebr. II).

Fra moderne Tid stammer, foruden Vaabenhusets Sydgavl, alle Bygningens nu aabne Døre og Vinduer, med linealgotiske Støbejernsstel. Murene er lyst gulkalkede, Tagene teglhængte (paa Skibets Nordside og paa Gavlkamme delvis Munketegl). Apsis har et meget fladt Zinktag. Hele det indre er moderne glatpudset.

INVENTAR

Altertavlen, paa et nyt Bord, er et Maleri, Kristi Opstandelse, sign.: F. Storck 1860. I Rammen er brugt Rester af en Tavle fra o. 1600, især to Storsøjler, der minder om Himlingøjetavlens.

Altersølv. Kalk af kbh. Prøvesølv 1763, med sekstunget Fod, sekskantet Skaft og vandret delt Knop; indprikket: »W 33½ Lot«. Mestermærke for Sivert Thorstenson (Olrik 463). Paa den samtidige Disk graveret Kursiv: »Omgiort og forbedret Aar 1763«.

Alterstager, gotiske, 39 cm høje, med treringet Cylinderskaft og tre plumpe, lave Fødder, hvorpaa Antydning af Tæer.

Font, fra 1830'erne, af graat Marmor, indtil 1911 i Herfølge, medens Lidemark nøjedes med en endnu bevaret Cementfont.

Glat *Tinfad,* med riflet Rand, stemplet med københavnsk Mærke 1780. †Fad, nævnt 1759, med latinsk Indskrift, at det var lavet 1619, da Knud Urne var

P. N. 1914

Fig. 3. Lidemark. Prædikestol fra o. 1615.

Lensmand, Dr. Hans Resen Biskop, M. Claus Christoffersen Provst og Hr. Laurids Andersen Præst. Repareret 1758. *Tinkande* med Slangehank som i Lellinge.

Prædikestol i Senrenaissance af Tryggevældetype (Fig. 3), snedkret o. 1615 som en af de yngste i sin særlige Art, nær i Slægt med Stolen i Spjellerup (Fakse H.). Arbejdet er vistnok udført af Engelbert Chastensen fra København. Hjørnefigurerne forestiller Evangelisterne samt Paulus, hvis Navne er reliefskaarne paa de profilerede Konsoller; Figurstilen er ret maniereret, Symbolerne livfuldt bevægede. Postamentfremspringenes Masker er alle forsvundne ligesom den gamle Underbygning, og Himmelen har mistet sine Topkartoucher. I de fire Storfelter, der under de udskaarne Bueslag kun har glatte, uprofilerede Rammelister, findes oprindelige, nu ret opmalede Malerier: Johannes Døber, Kristus (med Verdenskuglen, velsignende), Moses og Petrus. Egetræsaadring og moderne Skriftsprog. 1755 læstes Luc. 11 paa Stolen og Esai. 58 paa Himlen.

Stolestader med Døre og linealgotisk *Orgel* fra 1850'erne.

To *Pengetavler* fra 1647 (Fig. 4). Den ene af de bruskbarokt skaarne Opstandere har et Relief af Jesusbarnet med Verdenskuglen, den anden en Barneskikkelse uden Glorie med sammenlagte Hænder. Træet ersortmalet, Opstandernes Bagside stafferet med Vaaben og Forbogstaver, henvisende til Sivert Beck til Førslev (død 1624) og Lisbeth Bille til Herlufstrup (død paa Taagerød 1656); under Vaabnene er malet »Anno 1647«.

P. N. 1914

Fig. 4. Lidemark. Pengetavle fra 1647.

To *Klokker*. (Sml. Vollerslev Kirke). 1) Mellem Akantusbladrækker: »Soli Deo Gloria. Me fecit Johan Barthold Holtzman Hafniæ. Anno 1749«. Paa Hankene

Løvemasker. Tvm. 99 cm. 2) Støbt af J. C. og H. Gamst 1842, Tvm. 99 cm. Paa den største †Klokke læstes 1755: »Aus den Fener bin ich geflosen Felix Fuchs hat mich gosen Anno 1636«. En †Klokke blev afgivet 1528.

GRAVMINDER

Gravsten. 1) Over Hartvig Høcken, død 1595, med Hustru og Svigermoder (Fig. 5). Tre Portrætfigurer, i Midten den rustningsklædte Mand med Stridshammer, Sværd og Dolk, til Siderne de to Kvinder, begge i Enkedragt; Hjelmen er i misforstaaet Perspektiv placeret bagved hans venstre Fod. Over de kassettesmykkede Arkader ses Timeglas, Kranie og en i Kartouche med nedhængende Spade og Dødningben indrammet Skrifttavle med udslidt Versalindskrift (suppleret ved Hjælp af Abildgaards Tegning fra 1750'erne) over Fru Margrette Skaffves Datter, S. Clavs Rosengars Efterleverske, »hvis Sjel Gud haffver, som bode paa Togerødt«, død 3. Febr. 1593. I Fodafsnittet et enklere, men bedre bevaret Skriftfelt, over S: Harttvig Høckien »som bode paa Togerødt oc døde then 2 Dag Aprilis« 1595 og Hustruen Alhed Rosengard, til hvis Dødsdato en Linje staar tom (endnu i Live 1602). Af de 16 Anevaaben er Rækken langs Stenens

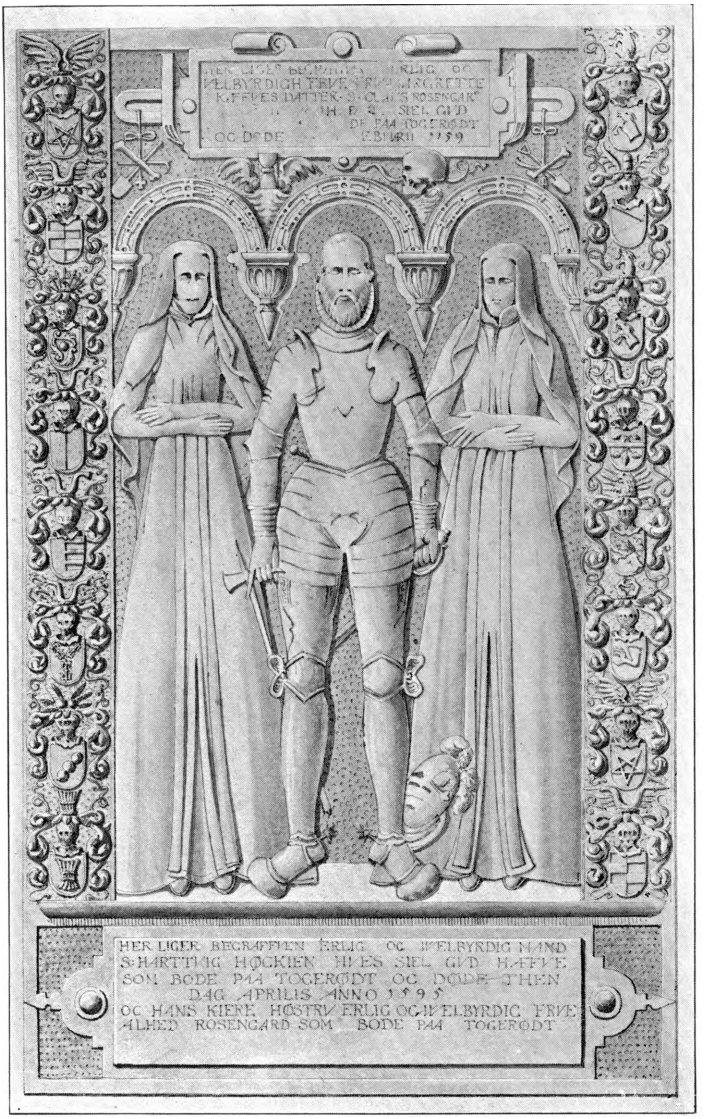

Fig. 5. Lidemark. Gravsten over Hartvig Høcken, død 1595, med Hustru og Svigermoder. Tegning af Erik Schiødte 1875.

højre Kant Margrete Skaves, og af Rækken langs dens venstre Kant er de fire øverste Hartvig Høckens og de fire nederste Claus Rosengaards[4]. Den 245 × 153 cm store Kalksten, der maa være hugget efter 1595, laa i Korgulvet, men blev 1915 af Nationalmuseet opstillet i Vaabenhuset.

2) Over Sognepræst Lavritz Andersøn, død 26. April 1622, 67 Aar, samt tvende Hustruer, den første Pernilla Rasmus Datter (gift i 7 Aar; 2 Sønner og 1 Datter), den anden Birritte Hans Datter (gift i 28 Aar; 4 Sønner og 6 Døtre, Dødsdato ej udfyldt). Rødlig Kalksten 165 × 112 cm, med Versaltværskrift; i Skibets Gulv, foran Korbuen.

Om Jomfru Elisabeth Godskes Begravelseskapel i Sakristiet se Indledningen.

KILDER OG HENVISNINGER

Regnskaber 1661—71 (RA). — Kaldsbog (i Herfølge Kaldsbog 1585—1695), med Inventarium 1585 (LA). — Præsteindberetninger 1755 (NM), 1758 (LA). — Museumsindberetninger af Sophus Müller og Erik Schiødte 1875, Mogens Clemmensen og Poul Nørlund 1914, C. A. Jensen 1916. Revideret 1932 af C. A. J. og V. H.

A. Petersen: Vallø. S. 340.

[1] Tryggevælde Lensregnskab (RA). [2] Kronens Skøder II, 492. Dok. t. Skøde af 8. Nov. 1681 (RA). [3] Sjæll. Tegn. 1641. [4] Højre og venstre her brugt i heraldisk Betydning.

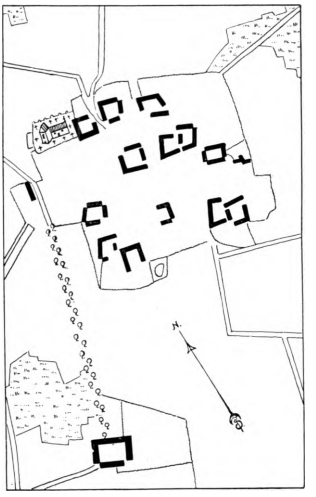

Fig. 6. Lidemark 1807.